

تأثیر رمزارزها بر جریان خروج سرمایه از کشور

زهرا طهماسبی^۱

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیر رمزارزها بر جریان خروج سرمایه از کشور و تبیین تجربیات کشورهای موفق در مدیریت این معضل انجام شده است. در شرایط کنونی اقتصاد کشور، رمزارزها به ابزاری برای انتقال سریع و غیرقابل پیگیری سرمایه تبدیل شده‌اند؛ مسئله‌ای که مشکلاتی مانند بی‌ثباتی در بازار ارز و انحراف نقدینگی از مسیرهای مولد اقتصادی را به دنبال داشته است. علل این وضعیت در ایران عمدتاً به ضعف نظارتی، شرایط اقتصادی نامساعد و بحران‌های سیاسی بازمی‌گردد. پیامدهای ناشی از این روند، افزون‌بر مشکلات اقتصادی، تهدیدات جدی برای امنیت اقتصادی و ملی کشور ایجاد کرده است. در این راستا، با توجه به تجربیات موفق دیگر کشورها، پژوهش حاضر بر ضرورت اقداماتی مانند تدوین قوانین جامع، ایجاد سازوکارهای نظارتی پیشرفته با بهره‌گیری از فناوری‌های نوین مانند بلاک‌چین و توسعه زیرساخت‌های قانونی برای رمزارز ملی تأکید می‌کند تا از این فناوری در راستای منافع ملی استفاده شود.

واژگان کلیدی: رمزارز، خروج سرمایه، امنیت اقتصادی.

مقدمه

دسترس نیست که بتواند تصویر مشخصی از حجم خروج سرمایه ارائه دهد.

در ایران، این مشکل به‌ویژه به دلیل بحران‌های ارزی و افت سرمایه‌گذاری به تهدید امنیتی تبدیل شده است. خروج غیررسمی و پنهان سرمایه از کشور افزون‌بر اینکه منابع ارزی کشور را به شدت کاهش می‌دهد، به‌طور مستقیم بر بازار ارز تأثیر می‌گذارد و آن را دچار التهاب و بی‌ثباتی می‌کند. همچنین، این فرایند باعث انحراف نقدینگی از مسیرهای مولد و اقتصادی کشور می‌شود؛ زیرا سرمایه‌ها به جای اینکه در بخش‌های مولد مانند تولید و سرمایه‌گذاری‌های داخلی به کار گرفته شوند، به خارج از کشور منتقل می‌شوند.

در اقتصادهایی که با محدودیت‌های ارزی، نااطمینانی سیاسی و ضعف در متغیرهای اقتصادی-نهادی مواجه‌اند، هر مسیری که امکان جابه‌جایی سریع و غیرقابل پیگیری سرمایه را فراهم کند، به‌سرعت به وسیله‌ای برای خروج سرمایه تبدیل می‌شود. در این بین، رمزارزها به‌عنوان ابزارهای جدید با ویژگی‌های منحصربه‌فرد، این امکان را ایجاد کرده‌اند تا فرایندهای نظارتی که معمولاً در سیستم‌های مالی و ارزی کشور وجود دارند، به‌راحتی دور زده شوند. جریان خروج سرمایه از طریق رمزارزها غالباً در شرایطی غیرشفاف اتفاق می‌افتد. در واقع، به دلیل ماهیت این فناوری‌ها، داده‌های رسمی و شفاف در

۱. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد اقتصاد نظری، دانشکده اقتصاد و علوم سیاسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

مورد بررسی قرار می‌گیرد. درنهایت، ضمن بیان ملاحظات امنیتی خروج سرمایه به واسطه رمزارزها، مجموعه‌ای از راهکارهای اجرایی و سیاست‌های تنظیمی برای مقابله با این پدیده ارائه خواهد شد.

۱- رصد وضعیت موجود

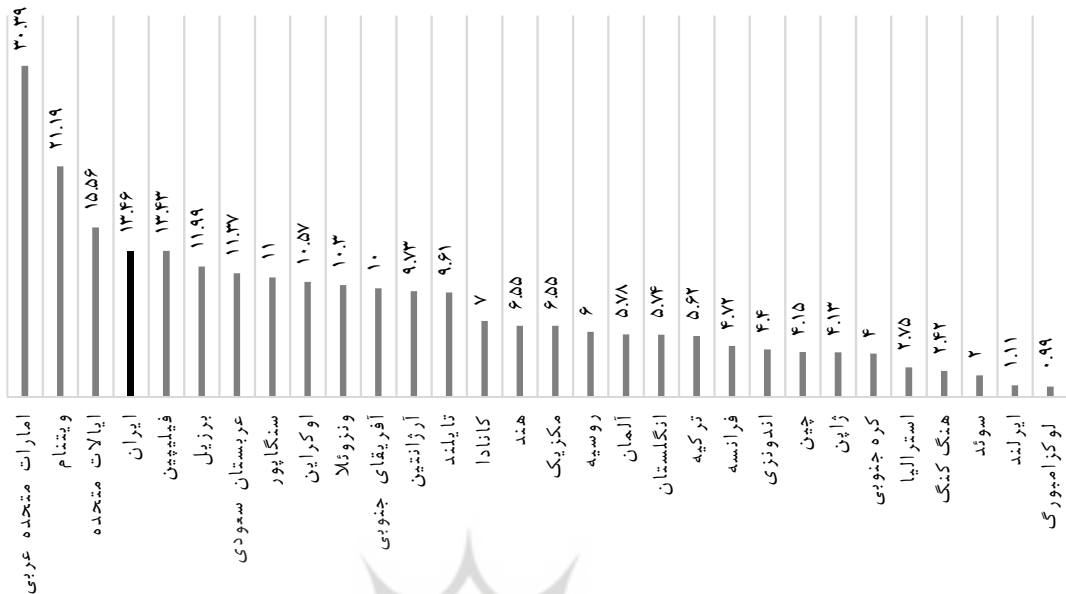
رشد روزافزون استفاده از رمزارزها در ایران، نشان از تمایل گسترده جامعه به بهره‌گیری از ابزارهای جدید مالی و حفظ ارزش دارایی‌ها در برابر نوسانات اقتصادی دارد. یکی از شاخص‌های مهم در تحلیل این وضعیت، نرخ مالکیت ارز دیجیتال در میان جمعیت است که بنا بر داده‌های موجود در سال ۲۰۲۳، رقمی معادل با ۱۳/۴ درصد از جمعیت کشور را شامل می‌شود. این آمار، ایران را نه تنها بالاتر از بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته مانند ژاپن (۴/۱۳ درصد) و فرانسه (۴/۷۲ درصد)، بلکه حتی جلوتر از همسایگان اقتصادی مانند ترکیه (۵/۶۲ درصد) قرار می‌دهد (نمودار شماره ۱). این سطح از پذیرش رمزارزها، تنها یک پدیده مالی نیست، بلکه بیان‌کننده واکنش اجتماعی-اقتصادی به محیط ناپایدار اقتصاد داخلی، عدم اعتماد به پول ملی و حفاظت از دارایی‌ها در برابر تورم و کنترل‌های ارزی است. در چنین شرایطی و با این حجم از پذیرش، رمزارزها به ابزاری برای انتقال سرمایه به خارج تبدیل شده‌اند؛ معضلی که چالش‌های جدی برای حاکمیت پولی کشور ایجاد کرده است. در ادامه، ضمن مرور قوانین و نظارت‌های موجود بر رمزارزها در کشور، به تحلیل خروج سرمایه از طریق رمزارزها پرداخته می‌شود.

این پدیده افزون‌بر آثار اقتصادی، پیامدهای منفی اجتماعی و امنیتی نیز دارد. با توجه به اینکه رمزارزها بر اساس اصول ناشناسی و پنهان‌سازی هویت طراحی شده‌اند، فعالیت‌های غیرقانونی مانند پول‌شویی و دیگر اقدامات غیررسمی می‌توانند به راحتی در این بستر انجام شوند. این مسئله تهدیدات جدی برای ثبات مالی و امنیت اقتصادی کشور به وجود می‌آورد و موجب می‌شود که کنترل‌های قانونی و نظارتی در برابر آن‌ها عملاً ناتوان شوند.

در سطح جهانی، تجربه‌های مختلف نشان داده‌اند که استفاده از سیاست‌های بازدارنده و برخوردهای قهری به تنهایی نمی‌تواند راه حل مناسبی برای کنترل این روند باشند. در بسیاری از کشورها، چنین رویکردهایی تنها باعث افزایش فعالیت‌های غیررسمی و رشد بازارهای زیرزمینی شده‌اند. در مقابل، کشورهایی که توانسته‌اند با بهره‌گیری از مقررات کارآمد، نظارت‌های پیشرفته و شفاف‌سازی در تراکنش‌های رمزارزی هم‌زمان با کنترل جریان سرمایه از ظرفیت‌های مثبت این فناوری برای تقویت اقتصاد خود استفاده کنند، موفق‌تر عمل کرده‌اند. این پژوهش به منظور تحلیل تأثیر رمزارزها بر خروج سرمایه در ایران و بررسی تجربیات کشورهای منتخب در پیشگیری از آن ارائه شده است. از این رو، ابتدا با توجه به وضعیت موجود، به وضعیت قانونی و نظارتی رمزارزها در کشور و تحلیل خروج سرمایه به واسطه رمزارزها و پیامدهای این معضل پرداخته خواهد شد. پس از آن، ضمن بررسی دلایل این مشکل در ایران، تجارب موفق جهانی در مدیریت آن

نمودار ۱- نرخ مالکیت ارز دیجیتال در سال ۲۰۲۳ (درصد از جمعیت)

مأخذ: وبگاه triple-a

۱-۱- وضعیت قانونی و نظارتی رمزارزها در کشور

در خلأ قانونی و در غیاب هرگونه مجوز رسمی فعالیت داشتند. درعین حال، خریدوفروش رمزارز نیز جرم‌انگاری نشده بود (مرکز اطلاعات مالی، ۱۴۰۴). در این راستا، نقطه عطف تنظیم‌گری در دی ماه سال ۱۴۰۳ با تصویب «سند نظام‌نامه رمزارز» رقم خورد. این سند که از سوی شورای عالی فضای مجازی به تصویب رسید، نخستین چارچوب جامع، الزام‌آور و بین‌نهادی برای تنظیم بازار رمزارزها را ترسیم کرد.

مفاد کلیدی این سند عبارت از موارد زیر است (شورای عالی فضای مجازی، ۱۴۰۳).

- ترویج قانونمند رمزارزها با همراه شفافیت تراکنش (قابلیت ره‌گیری و احراز هویت) در کنار سیاست‌های تنظیم‌گری و کنترلی.
- ممنوعیت استفاده از رمزارزها (به‌جز رم‌پول ملی) در پرداخت‌های داخلی.

قانون‌گذاری در حوزه رمزارزها در ایران از موضعی هشداردهنده و بازدارنده آغاز شده و به تدریج به سمت تنظیم‌گری حرکت کرده است. در این راستا، در دی سال ۱۳۹۶، ممنوعیت استفاده از رمزارزها در مؤسسات پولی و مالی کشور توسط شورای عالی مبارزه با پول‌شویی اعلام شد (بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۶). در مرداد سال ۱۳۹۸ دولت استخراج رمزارز را به‌عنوان فعالیت صنعتی، قانونی و برای تأمین ارز واردات کشور به رسمیت شناخت، اما به دلیل ابهام در اجرا، بخش بزرگی از فعالیت‌ها به حوزه غیررسمی رانده شد.

در سال‌های بعد نیز با وجود گسترش استفاده از رمزارزها، استفاده از آن‌ها به‌عنوان ابزار پرداخت همچنان ممنوع باقی ماند و صرافی‌های رمزارزی نیز

تبدیل شده‌اند. در شرایطی که تحریم‌های بین‌المللی و محدودیت‌های سخت‌گیرانه، جریان‌های ارزی کشور را با محدودیت‌های اساسی مواجه ساخته است، ارزش‌های دیجیتال به‌عنوان مسیر جایگزین برای نقل‌وانتقال دارایی‌ها، نقش برجسته‌ای در فرایند خروج سرمایه ایفا کرده‌اند.

بررسی داده‌های آماری ارائه‌شده در نمودار شماره ۲ نشان‌دهنده نوسانات قابل توجه در حجم خروج سرمایه از طریق رمزارزها در سال‌های ۲۰۲۳ و ۲۰۲۴ است. در فصل نخست سال ۲۰۲۳، میزان خروج سرمایه از این طریق به رقمی بالغ بر ۸۰۰ میلیون دلار رسید. در ادامه، افت موقتی‌ای در حجم این جریان مالی مشاهده شد، اما در فصل ابتدایی سال ۲۰۲۴، این رقم دوباره روند افزایشی یافت و از مرز ۱ میلیارد دلار عبور کرد.

در فصول میانی سال ۲۰۲۴، نوسانات مقطعی در حجم خروج سرمایه از طریق رمزارزها مشاهده می‌شود، اما در فصل پایانی این سال، میزان خروج سرمایه از طریق دارایی‌های دیجیتال به رقم ۱/۳ میلیارد دلار افزایش یافت. در مجموع، برآوردهای آماری حاکی است که در سال ۲۰۲۴، خروج سرمایه از ایران از طریق رمزارزها به رقمی بالغ بر ۴/۲ میلیارد دلار رسید (ایران‌بروکر، ۱۴۰۳) که این روند بر تداوم و حتی تشدید نقش رمزارزها در فرایند انتقال سرمایه به خارج از مرزهای کشور دلالت دارد.

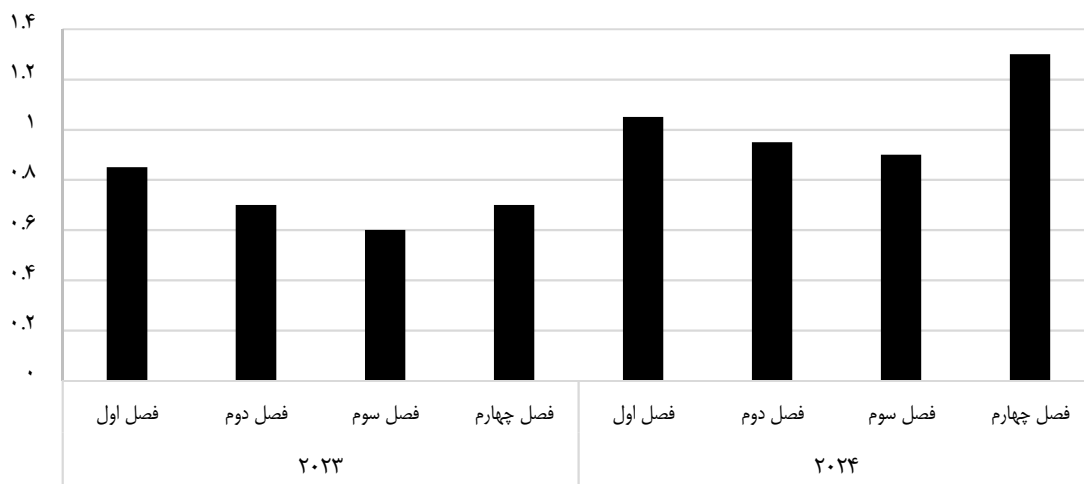
- تقسیم مسئولیت میان نهادهای کلیدی مانند بانک مرکزی، وزارت صمت، سازمان امور مالیاتی، پلیس فتا و قوه قضائیه.
- الزام تنظیم‌گران به استفاده از فناوری‌های نوین تنظیم‌گری^۱ در رصد و نظارت بر فعالیت‌های حوزه رمزارزها.
- الزام بانک مرکزی به برنامه‌ریزی در عرضه رمزپول مشترک با دیگر کشورها.
- تشکیل شعب قضایی تخصصی برای رسیدگی به تخلفات و دعاوی رمزارزی و لغو همه مصوبات پیشین مغایر با این سند و الزام دستگاه‌ها به هماهنگی با چارچوب جدید.
- محدودسازی خدمات پایه مانند احراز هویت، پرداخت و خدمات بانکی منوط به اخذ تأییدیه از کمیسیون عالی تنظیم مقررات فضای مجازی کشور.

این سند نشانه‌ای از تلاش سیاست‌گذار ایرانی برای عبور از رویکرد انفعالی به سوی حکمرانی هوشمند در حوزه رمزارزهاست. بااین‌حال، محقق شدن اهداف یادشده در آن در گروی اجرای مؤثر، توسعه زیرساخت‌های فنی و حقوقی و هماهنگی‌های بین‌نهادی است. در غیر این صورت، شکاف میان متن سیاست و واقعیت بازار همچنان ادامه‌دار خواهد بود.

۱-۲- خروج سرمایه به واسطه رمزارزها در کشور
در سال‌های اخیر رمزارزها به یکی از چندین ابزار انتقال سرمایه و حفظ ارزش دارایی در ایران

نمودار ۲- خروج سرمایه به واسطه رمزارزها در بازه زمانی ۲۰۲۳-۲۰۲۴ (میلیارد دلار)

مأخذ: Chainalysis, 2025

دارایی‌های ریالی به ارزش‌های دیجیتال مانند بیت‌کوین و تتر نه تنها موجب انتقال سرمایه از مرزهای ملی می‌شود، بلکه باعث چالش در کارایی ابزارهای پولی سنتی نیز می‌شود.

در این فرایند، شاهد نوعی دلاریزاسیون به واسطه فناوری هستیم که با کاهش اعتماد به ثبات پول ملی، دارایی‌ها به ارزش‌های دیجیتال تبدیل می‌شوند که دیگر تحت نظارت بانک مرکزی نیستند. این مسئله منجر به کاهش تقاضا برای پول داخلی می‌شود. گسترش این روند، توان بانک مرکزی را در استفاده از ابزارهایی مانند نرخ بهره برای کنترل نقدینگی و تورم کاهش می‌دهد. این شرایط همچنین، باعث نوسانات بیشتر در بازار ارز و بی‌ثباتی مالی می‌شود. بانک مرکزی که در گذشته می‌توانست با مداخله در بازار ارز و تنظیم نرخ‌های سود بانکی، انتظارات اقتصادی را مدیریت کند، اکنون با چالش‌هایی از سوی رمزارزها مواجه است که فاقد ساختار نهادی و قانونی در اقتصاد داخلی هستند.

۲- پیامدهای خروج سرمایه به واسطه رمزارز

- کاهش سرمایه‌گذاری و تعمیق رکود اقتصادی:

خروج سرمایه از کشور از طریق رمزارزها به عنوان یکی از عوامل مؤثر در کاهش سرمایه‌گذاری و رشد اقتصادی، پیامدهای عمیقی بر ساختار اقتصادی بر جا می‌گذارد. با خروج سرمایه به واسطه رمزارزها، منابع مالی که می‌توانست در طرح‌های مولد و بخش‌های تولیدی سرمایه‌گذاری شود، به سمت بازارهای غیررسمی و خارج از نظارت اقتصادی کشور هدایت می‌شود. این انتقال سرمایه، ظرفیت‌های اقتصادی کشور را برای رشد و توسعه محدود می‌کند و زمینه‌ساز کاهش حجم سرمایه‌گذاری در بخش‌های کلیدی اقتصاد می‌شود.

- تضعیف سیاست‌گذاری پولی بانک مرکزی:

خروج سرمایه از طریق رمزارزها به‌ویژه در کشورهایی مانند ایران که در حال گذار به اقتصادهای دیجیتال هستند، آثار عمیقی بر سیاست‌های پولی و اقتصادی می‌گذارد. تبدیل

- تشدید ریسک پولشویی و گسترش فعالیت‌های غیرقانونی: ماهیت غیرمتمرکز، غیرقابل ردیابی و فرامرزی رمزارزها در کنار حذف واسطه‌های مالی سنتی، زمینه را برای سوءاستفاده از این بستر در فعالیت‌های غیرقانونی فراهم کرده است. در نظام‌های مالیستی، بانک‌ها و مؤسسات مالی تحت نظارت‌های سخت‌گیرانه‌ای قرار دارند و موظف‌اند تراکنش‌های بزرگ و مشکوک را به مراجع ذیصلاح گزارش کنند. این فرایند نظارتی، ابزاری کلیدی برای پیشگیری از پولشویی و تأمین مالی فعالیت‌های مجرمانه به شمار می‌رود.

باین‌حال، در بستر رمزارزها، این نظارت‌ها یا به شدت محدود هستند یا عملاً وجود ندارند. غیرمتمرکز بودن شبکه‌های بلاک‌چین و ناشناس ماندن هویت کاربران، نظارت بر جریان‌های مالی را دشوار ساخته و امکان بهره‌برداری از رمزارزها در مقاصد غیرقانونی و نیز خروج سرمایه را به‌طور شایان توجهی افزایش داده است.

۳- دلایل خروج سرمایه به واسطه رمزارز

۳-۱- ضعف نظارتی

در بسیاری از کشورهای در حال توسعه به‌ویژه در شرایط گرفتاری با بحران‌های اقتصادی و تحریم‌های بین‌المللی، ضعف در نظارت به‌عنوان یکی از دلایل اساسی فرار سرمایه شناخته می‌شود. این موضوع در کشورهایی مانند ایران آشکارتر است. در این راستا، نهادهای نظارتی کشور تاکنون نتوانسته‌اند زیرساخت‌های لازم برای کنترل و نظارت مؤثر بر

بازار رمزارزها را ایجاد کنند و گسترش دهند. این فقدان نظارت و نبود چارچوب‌های قانونی، به سرمایه‌گذاران و افراد حقیقی و حقوقی این امکان را می‌دهد که به‌راحتی و با کمترین محدودیت قانونی، دارایی‌های خود را از کشور خارج و از مقررات موجود سرپیچی کنند. افزون‌براین، در نبود قوانین برای جلوگیری از انتقال غیرقانونی وجوه و نیز ضعف در نظارت بر تراکنش‌های ارزهای دیجیتال، این فضا به‌عنوان مسیری برای حفاظت از دارایی‌ها و پنهان‌سازی وجوه در برابر فشارهای اقتصادی و نظارتی به‌شدت جذابیت می‌یابد.

۳-۲- عوامل اقتصادی-نهادی

در کشورهای با اقتصادهای ناپایدار و دچار بحران، فرار سرمایه از طریق ارزهای دیجیتال به‌عنوان واکنش عقلانی و طبیعی در برابر بحران‌های اقتصادی و سیاسی به شمار می‌آید. این پدیده به‌ویژه در اقتصادهایی که با چالش‌های عمیق در متغیرهای کلان ازجمله تورم بالا، نوسانات نرخ ارز، رکود و ناترازی‌های ساختاری مواجه‌اند، تشدید می‌شود.

مطابق با نمودار شماره ۳، نرخ تورم از سال ۱۳۹۷ تاکنون در ایران در سطوح دورقمی قرار گرفته و در برخی سال‌ها مانند سال‌های ۱۴۰۰، ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲، از مرز ۴۰ درصد نیز فراتر رفته است. استمرار این وضعیت همراه با سیاست‌های پولی ناکارآمد و نیز نوسانات ارزی، فشار دوجندانی بر معیشت خانوارها وارد و انگیزه‌ای جدی برای تبدیل دارایی‌ها به اشکال مقاوم‌تر در برابر کاهش ارزش پول ملی مانند رمزارزها ایجاد کرده است.

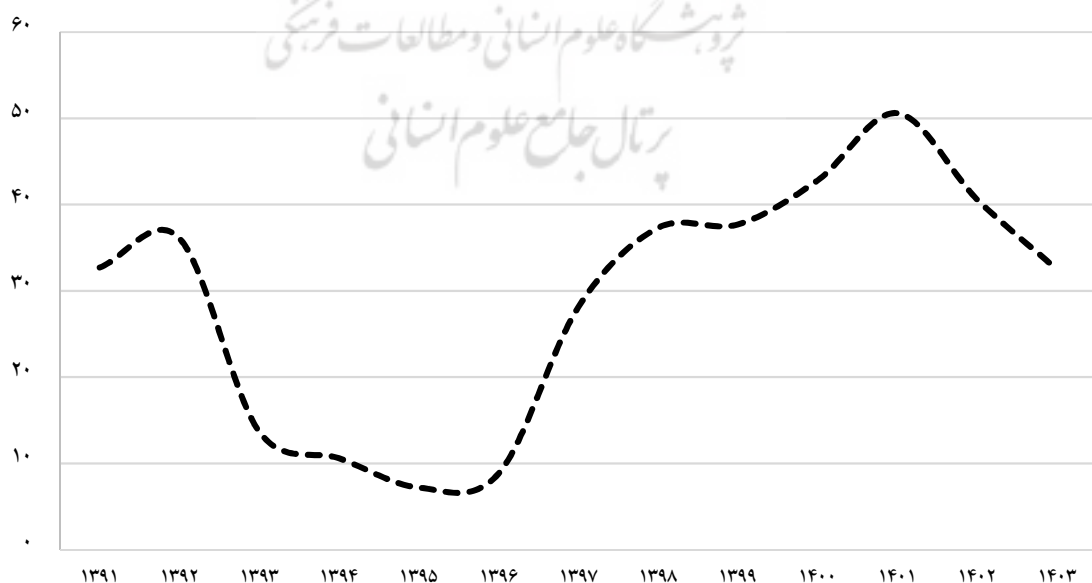
دارد. بروز رکودهای متوالی، کاهش تولید ناخالص داخلی و نبود چشم‌انداز پایدار برای توسعه اقتصادی ازجمله عواملی هستند که موجب کاهش میل به سرمایه‌گذاری در داخل کشور شده‌اند. در چنین شرایطی، فعالان اقتصادی به‌جای مشارکت در تولید داخلی، به دنبال راه‌هایی برای انتقال سرمایه به حوزه‌های کم‌ریسک‌تر ازجمله دارایی‌های دیجیتال هستند.

از سوی دیگر، نوسانات شدید نرخ ارز که در نمودار شماره ۵ مشاهده می‌شود، به یکی از مهم‌ترین عوامل بی‌ثباتی در اقتصاد ایران تبدیل شده است. افزایش قابل توجه نرخ ارز در سال‌های اخیر نشان‌دهنده کاهش مستمر ارزش پول ملی و ناکارآمدی سیاست‌های ارزی بوده که خود به تشدید انتظارات تورمی و کاهش اعتماد عمومی دامن زده است.

کشورهایی که توانسته‌اند با بهره‌گیری از مقررات کارآمد، نظارت‌های پیشرفته و شفاف‌سازی در تراکنش‌های رمزارزی هم‌زمان با کنترل جریان سرمایه از ظرفیت‌های مثبت این فناوری برای تقویت اقتصاد خود استفاده کنند، موفق‌تر عمل کرده‌اند.

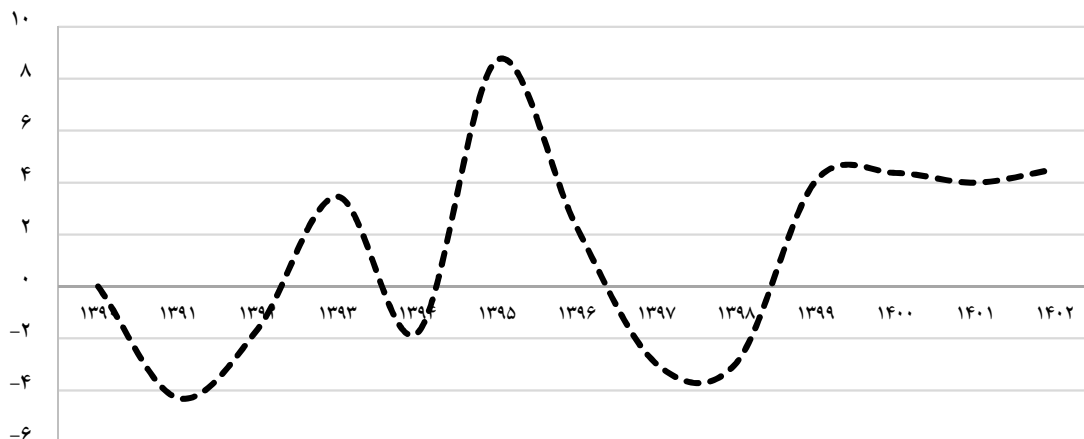
رشد اقتصادی نیز مطابق با نمودار شماره ۴، در سال‌های متعددی در دهه ۱۳۹۰، منفی یا نزدیک به صفر بوده است. در سال‌های اخیر رشد اقتصادی مقادیر مثبتی را به ثبت رسانده است، اما همچنان با نرخ‌های مورد انتظار در برنامه‌های توسعه‌ای فاصله

نمودار ۳- روند نرخ تورم سالانه (درصد) در سال‌های ۱۴۰۳-۱۳۹۱

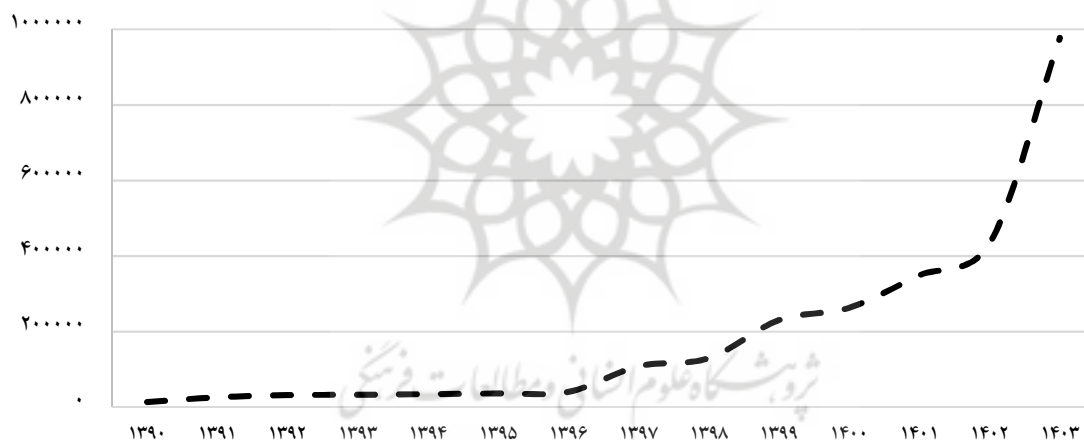
مأخذ: وبگاه مرکز آمار ایران

نمودار ۴- روند نرخ رشد اقتصادی (درصد) در سال‌های ۱۳۹۰-۱۴۰۲

مأخذ: وبگاه بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

نمودار ۵- روند نرخ ارز (ریال) در سال‌های ۱۳۹۰-۱۴۰۳

مأخذ: وبگاه بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

رمزارزها که خارج از نظام رسمی عمل می‌کنند، افزایش می‌یابد. در چنین بسترهایی، رمزارزها نه تنها به عنوان پناهگاهی در برابر نوسانات اقتصادی، بلکه به عنوان راهکاری برای فرار از محدودیت‌ها و نااطمینانی‌های نهادی مورد استفاده قرار می‌گیرند.

۳-۳- شرایط سیاسی و تحریم‌ها

شرایط سیاسی و تحریم‌ها همواره به عنوان عواملی تعیین‌کننده در شکل‌گیری تصمیمات اقتصادی و

افزون‌بر عوامل اقتصادی، وضعیت نهادی نیز نقش بسزایی در رفتار سرمایه‌گذاران دارد. ضعف در ساختارهای حکمرانی، نبود شفافیت، ناکارآمدی نهادهای مالی و سطح بالای فساد از جمله متغیرهایی هستند که زمینه را برای فرار سرمایه فراهم می‌کنند. در کشورهایی که نهادهای رسمی فاقد کارایی لازم برای تأمین حقوق مالکیت، اجرای قوانین و حفظ ثبات مالی هستند، تمایل به استفاده از ابزارهایی مانند

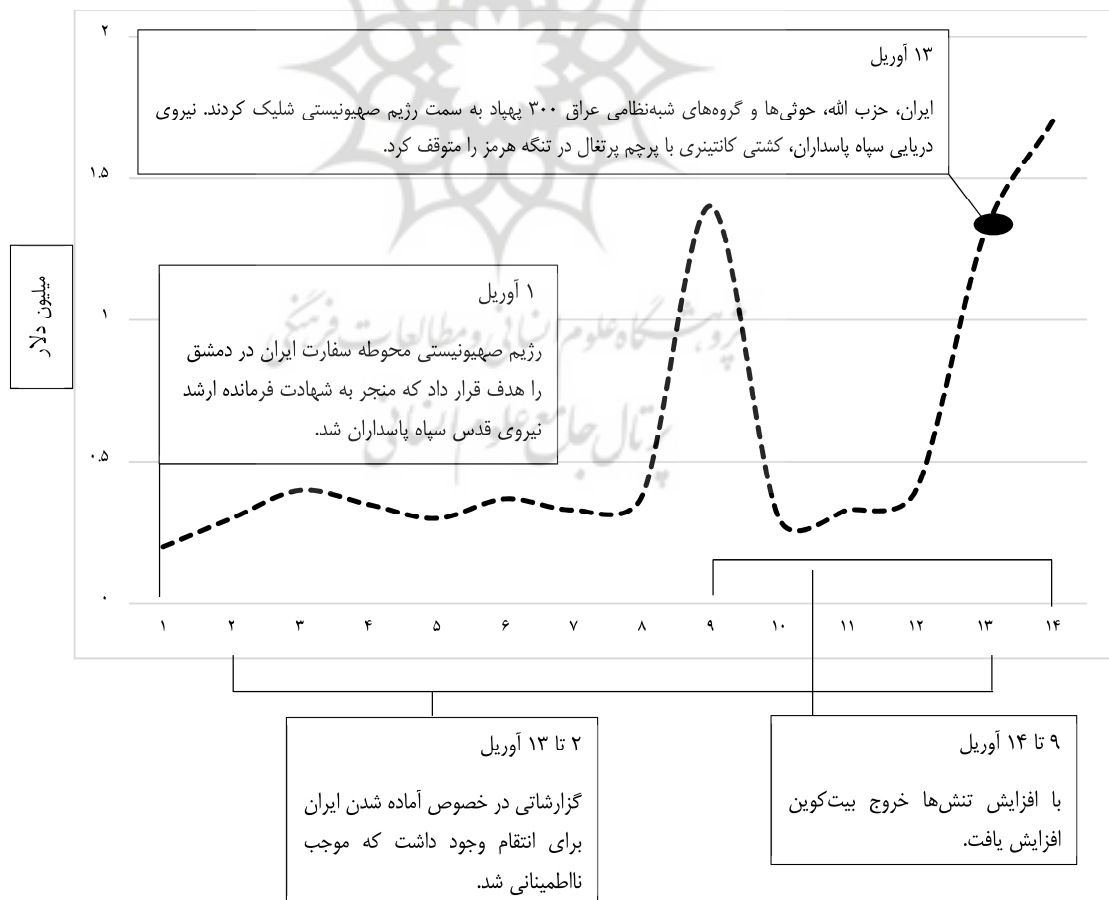

تحت تأثیر رویدادهای سیاسی قرار دارد. برای مثال، منطبق با نمودار شماره ۶ و در دوره نخست (۱ تا ۱۴ آوریل)، حمله رژیم صهیونیستی به سفارت ایران در دمشق و افزایش تنش‌های سیاسی منجر به رشد خروج بیت‌کوین از صرافی‌های ایرانی شد؛ به‌گونه‌ای که در پی این حادثه و واکنش نظامی ایران، جریان خروج سرمایه به اوج خود رسید. این مسئله بیان‌کننده این است که در شرایط بی‌ثباتی سیاسی، سرمایه‌گذاران به‌منظور کاهش ریسک‌های ناشی از تحولات غیرمنتظره، اقدام به انتقال دارایی‌های خود به خارج از کشور می‌کنند.

رفتارهای سرمایه‌گذاران مطرح بوده‌اند. در شرایطی که تنش‌های ژئوپلیتیک به‌طور دائم افزایش می‌یابد، افراد و سرمایه‌گذاران برای کاهش ریسک‌های مرتبط با تلاطمات اقتصادی و حفظ ارزش دارایی‌های خود، به ابزارهای غیرمتمرکز مانند رمزارزها روی می‌آورند. در این میان، ارزهای دیجیتال به‌ویژه مهم‌ترین آن‌ها یعنی بیت‌کوین، به‌عنوان یک گزینه برای انتقال سرمایه در زمان بحران‌های سیاسی و اقتصادی، مورد توجه قرار می‌گیرند. تحلیل داده‌های مربوط به سال ۲۰۲۴ بر اساس نمودارهای شماره ۶ و ۷ نشان می‌دهد که جریان خروج سرمایه از طریق رمزارزها به‌طور عمده‌ای

نمودار ۶- عوامل سیاسی مؤثر در خروج سرمایه از کشور بواسطه بیت‌کوین در آوریل سال ۲۰۲۴

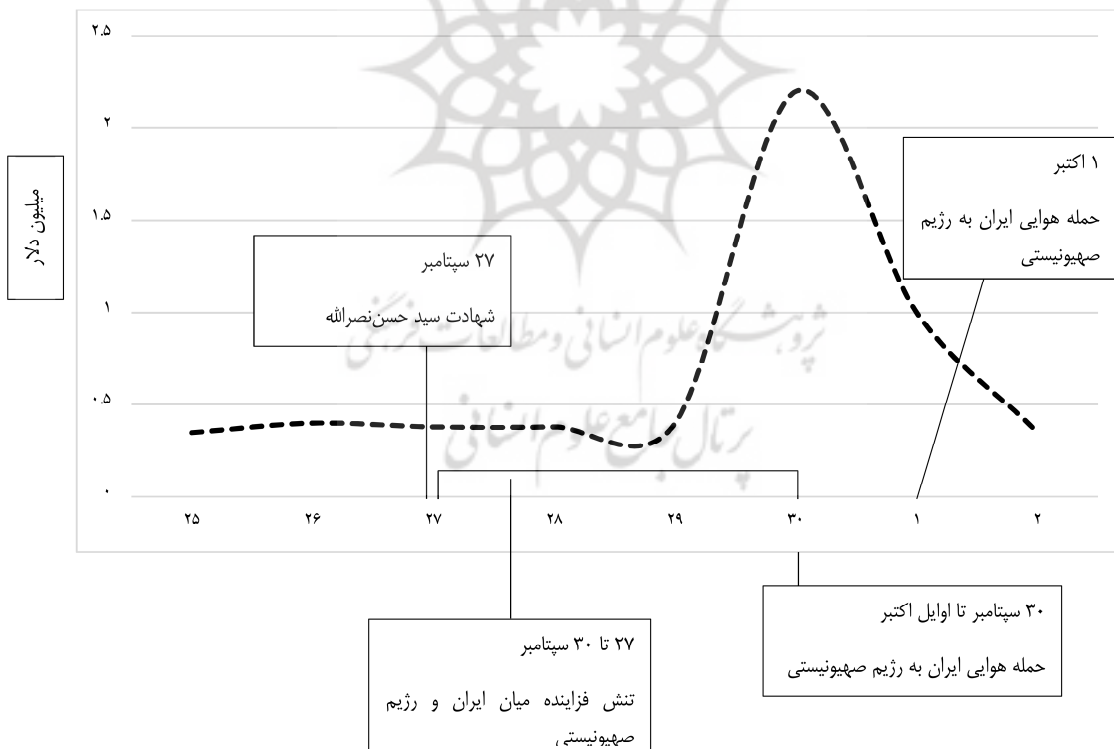
مأخذ: Chainalysis, 2025

افزایش عدم اطمینان سیاسی و تلاش برای حفظ سرمایه در برابر تحولات پیش‌بینی‌ناپذیر است. تحلیل این دو بازه زمانی به‌خوبی گواه این است که هم‌بستگی معناداری میان افزایش تنش‌های سیاسی و خروج سرمایه از طریق رمزارزها وجود دارد. هر بحران سیاسی یا نظامی که با فشارهای تحریمی همراه شود، موجب افزایش نگرانی‌های عمومی در میان فعالان اقتصادی و تقویت تمایل به انتقال سرمایه از کشور می‌شود.

منطبق با نمودار ۷ و در دوره دوم، (۲۵ سپتامبر تا ۲ اکتبر)، شهادت سیدحسن نصرالله و یکی از فرماندهان ارشد سپاه در اواخر سپتامبر، به افزایش تنش‌های منطقه‌ای و نگرانی‌های امنیتی منجر شد. این وقایع سبب شد که درگیری‌ها میان ایران و رژیم صهیونیستی شدت یابد و در پی آن، خروج بیت‌کوین از ایران در ۳۰ سپتامبر به بالاترین سطح خود رسید. این تغییرات رفتاری سرمایه‌گذاران به‌وضوح بیان‌کننده واکنش‌های مستقیم آنان نسبت به

نمودار ۷- عوامل سیاسی مؤثر در خروج سرمایه از کشور بواسطه بیت‌کوین

در بازه زمانی ۲۵ سپتامبر تا ۲ اکتبر سال ۲۰۲۴

مأخذ: Chainalysis, 2025

در پاسخ به این چالش‌ها، دولت چین در سال ۲۰۱۷ با ممنوعیت ICO و تعطیلی صرافی‌ها، عرضه رمزارزها به‌عنوان روش پرداخت و معاملات بین ارزهای دیجیتال و پول رسمی را غیرقانونی اعلام کرد. در سال ۲۰۲۱، دولت چین به دلیل مصرف بالای انرژی و تأثیرات زیست‌محیطی استخراج رمزارزها، این فعالیت‌ها را به‌طور کامل ممنوع کرد که منجر به مهاجرت ماینرها به کشورهای دیگر شد.^۱

چین همچنین، به‌عنوان بخشی از راهبرد بلندمدت خود، توسعه یوان دیجیتال را آغاز کرد که هدف آن جایگزینی ارزهای دیجیتال غیرمتمرکز با ارز دیجیتال ملی بود. این طرح از سال ۲۰۱۴ آغاز و با هدف مدرن‌سازی سیستم مالی و کنترل بیشتر دولت بر سیاست‌های پولی طراحی شد (Global Legal Insight, 2022). هدف نهایی چین، کاهش وابستگی به سیستم مالی جهانی و کاهش تسلط دلار آمریکاست.

سیاست‌های سخت‌گیرانه چین در قبال ارزهای دیجیتال در سال‌های اخیر تاکنون موجب شده است که این کشور از بزرگ‌ترین مرکز ارزهای دیجیتال در جهان، به یکی از سرکوب‌کنندگان این صنعت تبدیل شود. ممنوعیت استخراج، تعطیلی صرافی‌ها و توسعه یوان دیجیتال همگی نشان‌دهنده تلاش‌های دولت چین برای محدود کردن تأثیرات منفی ارزهای دیجیتال بر اقتصاد این کشور و جلوگیری از خروج غیرقانونی سرمایه است.

۴- تجربیات کشورها در مدیریت رمزارزها

با گسترش استفاده از رمزارزها در عرصه‌های اقتصادی، بسیاری از کشورها با معضلاتی مانند خروج سرمایه و پول‌شویی مواجه شده‌اند. در واکنش به این تحولات، سیاست‌های متنوعی به‌واسطه آن‌ها در پیش گرفته شد. برخی کشورها مانند چین با وضع محدودیت‌های سخت‌گیرانه و ممنوعیت‌های گسترده در مقابله با رمزارزها، سعی در مهار این پدیده داشتند درحالی‌که برخی دیگر مانند کره جنوبی و روسیه با تدوین چارچوب‌های نظارتی هوشمندانه و شفاف کوشیدند آثار منفی آن را مدیریت کنند. در میان کشورهایی که تجربه‌های شایان توجهی در این زمینه دارند، چین، کره جنوبی و روسیه به دلیل شدت تهدیدات اقتصادی ناشی از رمزارزها و نیز اقدامات نسبتاً موفق در مدیریت و کنترل این بازار، مورد توجه قرار گرفته‌اند. در ادامه، به بررسی تجارب این کشورها در مواجهه با رمزارزها پرداخته خواهد شد.

۴-۱- چین

چین که ابتدا به‌طور گسترده‌ای از ارزهای دیجیتال استقبال کرده بود - به‌ویژه در زمینه توسعه صرافی‌ها و استخراج بیت‌کوین - به‌سرعت با چالش‌های ناشی از تبدیل پول ملی به رمزارز و نیز خروج سرمایه از کشور روبه‌رو شد. از آنجاکه چینی‌ها برای دور زدن محدودیت‌های خرید ارز خارجی به رمزارزها روی آورده بودند، این موضوع نگرانی‌های اقتصادی جدی را برای دولت چین به همراه داشت (Hu et al, 2021).

۱. تاریخچه چین با ارز دیجیتال / <https://www.investopedia.com/news/price-cryptocurrencies-totally-dependent-china/>

جدول ۱- نقاط قوت، نقاط ضعف و قابلیت انطباق تجربیات چین با ایران

نقاط قوت	نقاط ضعف	قابلیت انطباق با ایران
- برخورد سریع و یکپارچه نهادهای حاکمیتی در راستای ممنوعیت کامل رمزارزها - سیاست‌گذاری ترکیبی؛ هم‌زمانی سرکوب رمزارزها و توسعه رمزارز ملی (یوان دیجیتال) - کنترل مؤثر خروج سرمایه با محدودسازی رمزارزها	- فشار بر نوآوری‌های فناورانه و مهاجرت ماینرها و فناوری به خارج - تضعیف بازار خصوصی دارایی‌های دیجیتال در بلندمدت - تداوم استفاده از رمزارزها در بازار زیرزمینی، اما به صورت محدود	الگوی سیاست‌گذاری چین در مواجهه با رمزارزها به واسطه ساختار حکمرانی متمرکز و قدرت بالای اجرایی در اعمال سیاست‌های قهری، امکان سرکوب کامل فعالیت‌های مرتبط با رمزارزها را فراهم ساخته است. با این حال، پیاده‌سازی کامل این مدل در کشوری مانند ایران با ساختار نهادی متفاوت و ظرفیت‌های اجرایی محدودتر، عملاً امکان‌پذیر نیست. با این حال، برخی مؤلفه‌های این تجربه مانند توسعه رمزارز ملی به پشتوانه بانک مرکزی و انسجام نهادی در قانون‌گذاری در راستای کنترل و نظارت می‌تواند در سیاست‌گذاری‌های بومی ایران استفاده شود

مأخذ: یافته‌های پژوهش.

۴-۲- کره جنوبی

مالی خاص، «رمزارزها تحت چارچوب احراز هویت و مبارزه با پول‌شویی»^۱ قرار گرفتند و تمام صرافی‌ها موظف به احراز هویت، ثبت حساب معتبر، دریافت گواهی امنیت اطلاعات و ارائه اطلاعات مالی به نهادهای نظارتی شدند.^۲

در سال‌های ۲۰۲۳ و ۲۰۲۴، سیاست‌ها وارد فاز کنترلی جدی‌تری شدند که مهم‌ترین آن‌ها ممنوعیت خرید رمزارز با کارت اعتباری برای جلوگیری از خروج غیرمجاز سرمایه، تصویب قانون «حفاظت از کاربران دارایی‌های دیجیتال»^۳ با هدف مقابله با دست‌کاری بازار، معاملات داخلی و حفاظت از سرمایه‌گذاران خرد، راه‌اندازی سامانه نظارت ۲۴ ساعته و الزام صرافی‌ها به گزارش فعالیت‌های مشکوک بود.^۴ در مجموع، کره با ایجاد توازن میان

کره جنوبی یکی از فعال‌ترین کشورهای آسیایی در بازار رمزارزهاست که از سال ۲۰۱۴ با به رسمیت شناختن بیت‌کوین، فرایند قانون‌گذاری را آغاز کرد. با افزایش محبوبیت رمزارزها، دولت کره تمرکز خود را بر جلوگیری از فعالیت‌های مشکوک و خروج غیرقانونی سرمایه گذاشت و در سال‌های بعد مجموعه‌ای از اصلاحات ساختاری و نظارتی را اجرا کرد. تنها معاملات با حساب بانکی واقعی مجاز شد و اتباع خارجی و افراد زیر سن قانونی از ورود به بازار منع شدند. این سیاست‌ها با هدف شفاف‌سازی تراکنش‌ها و کاهش تخلفات ارزی اعمال شد. سپس در سال‌های ۲۰۲۰ و ۲۰۲۱، با تصویب قانون «گزارش‌دهی و استفاده از اطلاعات

1. AML & KYC

۲. کره جنوبی و ارزهای دیجیتال <https://freemanlaw.com/cryptocurrency/south-korea/>

3. VAUPA

۴. گزارش چگونه ارزهای دیجیتال به یک موضوع انتخاباتی برای کره جنوبی تبدیل شد.

<https://crypto4innovation.org/why-crypto-has-become-an-election-issue-for-south-korea/>

نوآوری مالی و تنظیم‌گری سخت‌گیرانه توانسته است مانع تبدیل رمزارزها به ابزار خروج سرمایه شود و درعین حال، بستر شفاف و قابل اعتمادی برای فعالیت اقتصادی ایجاد کند.

جدول ۲- نقاط قوت، نقاط ضعف و قابلیت انطباق تجربیات کره جنوبی با ایران

نقاط قوت	نقاط ضعف	قابلیت انطباق با ایران
- طراحی چارچوب حقوقی جامع با محوریت شفافیت، حمایت از کاربران و کنترل ریسک‌های ارزی - استفاده از فناوری‌های نظارتی نوین در کنار احراز هویت مشتریان و اجرای قوانین مبارزه با پول‌شویی - کنترل موفق خروج سرمایه با چارچوب سخت‌گیرانه و شفافیت در بازار رمزارز	- هزینه بالا در اعمال قوانین و نظارت بر صرافی‌ها - تداوم فعالیت بازار غیررسمی رمزارزها، اما به‌صورت محدود	الگوی کره به‌دلیل قانون‌گذاری تدریجی، سیستم نظارتی فعال و هماهنگی نهادی بالا، برای ایران تا اندازه‌ای قابل الگوبرداری است. ایران می‌تواند از تجربه کره در شفاف‌سازی تراکنش‌ها و ملزم‌سازی صرافی‌ها به احراز هویت دقیق، اعمال سازوکارهای مبارزه با پول‌شویی و نظارت فعال استفاده کند.

مأخذ: یافته‌های پژوهش.

۴-۳- روسیه

روسیه در ابتدا رویکردی محتاطانه نسبت به رمزارزها در پیش داشت و آن‌ها را تهدیدی برای اقتصاد کشور به‌ویژه در حوزه پول‌شویی و خروج سرمایه می‌دانست. نخستین واکنش‌ها در سال ۲۰۱۴ با انتشار پیش‌نویس قانونی در وزارت دارایی آغاز شد که رمزارزها را به‌عنوان «پول جایگزین» معرفی می‌کرد، اما به دلیل تناقض‌های قانونی، این پیش‌نویس به تصویب نرسید. در ادامه، در سال ۲۰۱۵، برخی وبگاه‌های استخراج رمزارزها مسدود و در سال ۲۰۱۶، مجازات حبس برای استخراج رمزارزها پیشنهاد شد.^۱

باین‌حال، از سال‌های ۲۰۱۶ تا ۲۰۱۸، بازار رمزارزها در روسیه به‌شدت رشد کرد.^۲ در سال ۲۰۲۰، رمزارزها به‌عنوان دارایی دیجیتال به رسمیت شناخته شدند؛

هرچند استفاده از آن‌ها برای پرداخت ممنوع اعلام شد. قانون سال ۲۰۲۱ نیز به‌صراحت استفاده از رمزارزها در معاملات پرداختی را غیرقانونی دانست. با تشدید تحریم‌های بین‌المللی در سال ۲۰۲۲، اختلاف میان بانک مرکزی و وزارت دارایی روسیه درباره چگونگی مدیریت رمزارزها به اوج رسید.^۳ درنهایت، روسیه تصمیم گرفت از رمزارزها به‌صورت آزمایشی در تجارت خارجی و تسویه‌حساب‌های بین‌المللی بهره گیرد.

در سال ۲۰۲۳، روسیه برای مقابله با خروج سرمایه و پول‌شویی، برنامه «مشتري رمزارزی خود را بشناس»^۴ را توسط سرویس نظارت مالی و پنج بانک بزرگ کشور اجرا کرد. این برنامه با هدف نظارت بر تراکنش‌های رمزارزی و یکپارچه‌سازی آن با سیستم مالی رسمی

۱. چشم انداز رمز ارز در روسیه

<https://bizpro.techinfus.com/bg/zakonna-li-kriptovalyuta-v-rossii-perspektiva-kriptovalyutyi-v-rossii.html#>

۲. بررسی ارزهای دیجیتال در کشور روسیه

<https://coinmarketcap.com/academy/article/exploring-cryptocurrency-in-russia>

۳. بازار کریپتو در روسیه <http://simpleswap.io/blog/crypto-in-russia>

4. Know Your Crypto Customer (KYCC)

طراحی شده است.^۱ همچنین، روسیه طرح روبل دیجیتال را توسعه داد که به طور آزمایشی در برخی مناطق به کار گرفته شد؛ روبلی که می تواند ابزاری برای کنترل بهتر جریان سرمایه و مقابله با آثار تحریم ها باشد.^۲

جدول ۳- نقاط قوت، نقاط ضعف و قابلیت انطباق تجربیات روسیه با ایران

نقاط قوت	نقاط ضعف	قابلیت انطباق با ایران
- انعطاف پذیری در تنظیم مقررات و ایجاد ابزارهای نوین مالی - ایجاد روبل دیجیتال - ایجاد برنامه «مشتری رمز ارزی خود را بشناس» با احراز هویت کاربران و نظارت بر تراکنش های رمز ارزی	- اختلافات داخلی بین نهادهای دولتی درباره چگونگی قانون گذاری و نظارت بر رمزارزها - تهدیدات امنیتی و نظارتی در برابر رشد غیررسمی بازار رمزارزها - هزینه بالای کنترل و نظارت بر رمزارزها	- الگوی روسیه نیز برای ایران تا اندازه ای قابل اجراست. ایران می تواند از تجربیات روسیه در اعمال نظارت بر تراکنش های رمز ارزی و احراز هویت کاربران استفاده کند. همچنین، مانند روسیه، توسعه ارز دیجیتال ملی یکی دیگر از راه های ایجاد دارایی های جایگزین در بازار رمزارزهاست.

مأخذ: یافته های پژوهش.

۵- ملاحظات امنیت اقتصادی

کاهش سطح تولید ملی، افزایش رکود اقتصادی و در نهایت، کاهش تاب آوری اقتصاد در برابر نوسانات جهانی می شود.

معضل خروج سرمایه از طریق رمزارزها نه تنها چالش اقتصادی، بلکه تهدیدی چندلایه و پیچیده برای امنیت اقتصادی کشورها شمرده می شود. این مسئله به دلیل ماهیت غیرمتمرکز، غیرقابل کنترل و فرامرزی رمزارزها، به حوزه های امنیتی، نظارتی و حتی دیپلماسی اقتصادی نیز تسری یافته است.

در شرایطی که تحریم های بین المللی و محدودیت های سخت گیرانه، جریان های ارزی کشور را با محدودیت های اساسی مواجه ساخته است، ارزهای دیجیتال به عنوان مسیر جایگزین برای نقل و انتقال دارایی ها، نقش برجسته ای در فرایند خروج سرمایه ایفا کرده اند.

در این راستا، خروج گسترده سرمایه از طریق رمزارزها، با تأثیر بر ظرفیت های اقتصادی و تولیدی، کشور را به شدت آسیب پذیر می کند. سرمایه هایی که می توانستند در راستای توسعه زیرساخت های اقتصادی، تقویت بنگاه های تولیدی و افزایش ظرفیت های صنعتی به کار گرفته شوند، از چرخه اقتصادی کشور خارج و به اقتصادهای خارجی تزریق می شوند. این فرایند موجب افت سرمایه گذاری،

۱. گزارش: روسیه آزمایش "مشتری خود را بشناس" را در زمینه رمز ارز با بانک ها پیش می برد.

https://dailycoin.com/russia-advances-know-your-crypto-client-tests-with-banks/?utm_

۲. خبر آغاز آزمون آزمایشی روبل دیجیتال

<https://www.cbr.ru/eng/press/event/?id=16993>

گسترده‌ای بر پایداری اقتصادی، سیاست‌های مالی، موقعیت بین‌المللی و حتی ثبات سیاسی کشور خواهد داشت. اتخاذ تدابیر نظارتی کارآمد، توسعه زیرساخت‌های قانونی و سیاست‌گذاری‌های دقیق، موضوعی ضروری برای مواجهه با این تهدید فزاینده خواهد بود.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد راهکارها

معضل خروج سرمایه به‌واسطه رمزارزها تنها پیامدی فناورانه یا واکنشی مقطعی به تحولات اقتصادی نیست، بلکه بازتابی عمیق از عدم اعتماد عمومی به نظام پولی، نبود حکمرانی مالی و ضعف در اقتصاد داخلی شمرده می‌شود. این پدیده در بستری شکل گرفته که در آن ظرفیت‌های جذب و نگهداشت سرمایه در اقتصاد داخلی تضعیف و نظارت داخلی نیز ناکارآمد ظاهر شده است. در چنین فضایی، رمزارزها از جایگاه ابزارهای صرفاً نوآورانه خارج و به ابزاری برای حفظ ارزش سرمایه و انتقال آن بدل شده‌اند.

در سال ۲۰۲۴، خروج سرمایه از ایران از طریق رمزارزها به رقمی بالغ بر ۴/۲ میلیارد دلار رسید که این روند بر تداوم و حتی تشدید نقش رمزارزها در فرایند انتقال سرمایه به خارج از مرزهای کشور دلالت دارد.

از منظر سیاست‌گذاری اقتصادی، خروج سرمایه از طریق رمزارزها، توان بانک مرکزی را در اعمال سیاست‌های پولی به‌شدت تضعیف می‌کند. در شرایطی که سرمایه‌های کلان از مسیرهای غیررسمی از کشور خارج می‌شوند، ابزارهای سنتی سیاست پولی مانند نرخ بهره و کنترل نقدینگی، کارایی خود را از دست می‌دهند. در واقع، تبدیل دارایی‌های ریالی به ارزهای دیجیتال موجب کاهش تقاضا برای پول ملی می‌شود و نوعی «دلاریزاسیون» به‌واسطه فناوری را رقم می‌زند. این پدیده باعث می‌شود بانک مرکزی از مدیریت انتظارات تورمی ناتوان شود. در چنین شرایطی نه تنها پیش‌بینی و پایش متغیرهای کلان اقتصادی دشوار می‌شود، بلکه سیاست‌های پولی در اقتصاد نیز دچار اختلال می‌شود و ثبات مالی کشور در معرض تهدید قرار می‌گیرد.

افزون‌براین، گسترش استفاده از رمزارزها، ریسک‌های امنیتی گسترده‌ای از جمله افزایش احتمال پول‌شویی را در پی دارد. ویژگی‌هایی مانند ناشناسی تراکنش‌ها، عدم وابستگی به نهادهای مالی رسمی و سهولت انتقال فرامرزی سرمایه، رمزارزها را به ابزاری مطلوب برای فعالیت‌های غیرقانونی تبدیل کرده است. در این چارچوب، گروه‌های مجرمانه و شبکه‌های قاچاق خواهند توانست که منابع مالی خود را با استفاده از این ابزارها جابه‌جا کنند بدون آنکه تحت نظارت‌های بانکی و مقررات بین‌المللی قرار گیرند.

بنابراین، خروج سرمایه از کشور از طریق رمزارزها، تنها یک مسئله اقتصادی محدود نیست، بلکه به‌عنوان معضل امنیتی-راهبردی، پیامدهای

ماهیت غیرمتمرکز، غیرقابل ردیابی و
فرامرزی رمزارزها در کنار حذف
واسطهای مالی سنتی، زمینه را برای
سوءاستفاده از این بستر در فعالیتهای
غیرقانونی فراهم کرده است.

به استقبال این پدیده رفته‌اند، توانسته‌اند ضمن بهره‌گیری از ظرفیت‌های آن، آثار منفی را نیز مهار کنند. درنهایت، می‌توان گفت معضل خروج سرمایه از طریق رمزارزها، تنها ابزاری جدید برای مسائلی قدیمی است؛ مسائلی که از جنس نبود چشم‌انداز اقتصادی روشن، ضعف در سیاست‌گذاری، شکستگی نهادی و بی‌اعتمادی به سازوکارهای رسمی هستند. بنابراین، پاسخ به این چالش نیز نمی‌تواند به سطح تقنینی یا فناوری محدود شود، بلکه مستلزم بازسازی ساختارهای نهادی، ارتقای حکمرانی مالی، تقویت سیاست‌گذاری شفاف و به‌ویژه بازیابی سرمایه اجتماعی در سطح اقتصاد ملی است.

در ادامه، با اتکا به یافته‌های تحلیلی این پژوهش، مجموعه‌ای از راهکارهای سیاستی ارائه خواهد شد که می‌تواند چارچوبی واقع‌گرایانه و عملی برای مواجهه با این پدیده در اختیار سیاست‌گذاران قرار دهد.

در شرایطی که تنش‌های ژئوپلیتیک به‌طور دائم افزایش می‌یابد، افراد و سرمایه‌گذاران برای کاهش ریسک‌های مرتبط با تلاطمات اقتصادی و حفظ ارزش دارایی‌های خود، به ابزارهای غیرمتمرکز مانند رمزارزها روی می‌آورند. در این میان، ارزهای دیجیتال به‌ویژه مهم‌ترین آن‌ها یعنی بیت‌کوین، به‌عنوان یک گزینه برای انتقال سرمایه در زمان بحران‌های سیاسی و اقتصادی، مورد توجه قرار می‌گیرند.

تحلیل داده‌های آماری و رفتار بازار رمزارزها در ایران حاکی از شکل‌گیری اقتصاد رمزارزی غیررسمی است؛ اقتصادی که با اتکا بر زیرساخت‌های فرامرزی، امکان خروج دارایی از چرخه رسمی را فراهم و بخشی از منابع مالی را از حوزه تولید و سرمایه‌گذاری داخلی دور می‌سازد. چنین جریانی با تضعیف بازارهای مولد، بر عمق رکود اقتصادی، کاهش رشد و از بین رفتن فرصت‌های اشتغال تأثیرگذار است.

افزون‌براین، پیامدهای امنیتی این معضل اغماض‌پذیر نیست. رمزارزها به‌دلیل ویژگی‌های ذاتی خود، بستری برای گسترش فعالیتهای غیرقانونی ازجمله پول‌شویی و تأمین مالی جرائم سازمان‌یافته فراهم می‌آورند. در شرایطی که زیرساخت‌های نظارتی داخلی از قدرت تشخیص و مداخله در این فضا برخوردار نیستند، سرمایه از حوزه شفاف و کنترل‌پذیر به قلمروهای پنهان مالی مهاجرت می‌کند. تجربه کشورهای مختلف نشان می‌دهد که مواجهه قهری و ممنوعیت‌محور در بازار رمزارزها نه تنها کارساز نبوده، بلکه به تقویت فعالیتهای غیررسمی و مهاجرت سرمایه به مسیرهای کنترل‌ناپذیر منجر شده است. در مقابل، کشورهایی که با رویکرد ترکیبی از شفاف‌سازی، تنظیم‌گری و توسعه فناوری‌های نظارتی

جدول ۴- راهکارهای پیشنهادی در جهت کنترل خروج سرمایه از مدخل رمز ارزها

پیشنهاد	ارگان متولی	راهکارهای اجرایی
تدوین چارچوب‌های حقوقی و تقویت سازوکارهای نظارتی در حوزه رمزارزها	- بانک مرکزی - جمهوری اسلامی ایران - شورای عالی فضای مجازی	- قانون الزام به «احراز هویت دقیق کاربران» و «ثبت و پایش تراکنش‌های کلان» - قانون ایجاد «دستورالعمل‌های نظارتی هوشمند» برای پیگیری تراکنش‌های مشکوک - به‌روزرسانی قوانین مرتبط با رمزارزها - تعریف دقیق قوانین برای فعالیت صرافی‌ها و کارگزاران رمزارزی - به‌ویژه در زمینه مبارزه با پول‌شویی
توسعه زیرساخت‌های نظارتی مبتنی بر فناوری بلاک‌چین	- وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات - بانک مرکزی - جمهوری اسلامی ایران	- توسعه و استقرار زیرساخت‌های نظارتی مبتنی بر بلاک‌چین برای تجزیه و تحلیل تراکنش‌ها - همکاری با شرکت‌های فناوری برای توسعه دستورالعمل‌های نظارتی که تراکنش‌های مشکوک را شناسایی کنند - ارتقای سامانه‌های نظارتی موجود به سطحی که قادر به ره‌گیری دقیق تراکنش‌ها و شفاف‌سازی هرگونه نقل و انتقال مالی باشند
توسعه و استقرار ریال دیجیتال	- بانک مرکزی - جمهوری اسلامی ایران	- طراحی و راه‌اندازی ریال دیجیتال تحت نظارت بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران - ایجاد زیرساخت‌های لازم برای پذیرش ریال دیجیتال در بازارهای داخلی و پرداخت‌های بین‌المللی - تدابیر لازم برای جذب بازارهای داخلی به استفاده از ریال دیجیتال به جای رمزارزهای غیررسمی
ایجاد انگیزه برای سرمایه‌گذاری در بازارهای رسمی	- وزارت امور اقتصادی و دارایی - سازمان بورس و اوراق بهادار	- ارائه مشوق‌های مالیاتی و حقوقی به سرمایه‌گذاران داخلی برای حمایت از بازارهای رسمی - ایجاد بسترهای شفاف و امن برای استارت‌آپ‌ها و طرح‌های دیجیتال - تسهیل در فرایندهای سرمایه‌گذاری و بهبود محیط کسب‌وکار به‌ویژه در زمینه استارت‌آپ‌ها و طرح‌های نوآورانه
حمایت از توسعه صرافی‌های رمزارزی قانونی و تحت نظارت	- وزارت امور اقتصادی و دارایی - بانک مرکزی - جمهوری اسلامی ایران	- تنظیم قوانین برای فعالیت صرافی‌های رمزارزی شامل احراز هویت دقیق کاربران و اجرای سیاست‌های ضد پول‌شویی - نظارت و الزامات مربوط به گزارش‌دهی تراکنش‌ها و ارائه داده‌های تراکنشی به نهادهای نظارتی - اعطای مجوز رسمی به صرافی‌های قانونی و بررسی دوره‌ای فعالیت‌های آن‌ها

مأخذ: یافته‌های پژوهش.

منابع

سازمان‌دهی کاربری رمزارزهای جهان‌روا. ایران،

تهران: دبیرخانه شورای عالی فضای مجازی.

- <https://cbi.ir/showitem/17722.aspx>

- دبیرخانه شورای عالی فضای مجازی (۱۴۰۳).

نظام‌نامه رمزارز اعم از ایجاد رمزارز ملی و

- Global legal insights (2022). Blockchain & Cryptocurrency Regulation, Forth Edition.
- Hu, M. R., Lee, A. D., & Putniņš, T. J. (2021). Evading capital controls via cryptocurrencies: evidence from the blockchain. *Available at SSRN 3956933*.
- <https://www.investopedia.com/news/price-cryptocurrencies-totally-dependent-china/>
- <https://bizpro.techinfus.com/bg/zakonna-li-kriptoalyuta-v-rossii-perspektiva-kriptoalyutyi-v-rossii.html#>
- <https://coinmarketcap.com/academy/article/exploring-cryptocurrency-in-russia>
- <http://simpleswap.io/blog/crypto-in-russia>
- <https://www.cbr.ru/eng/press/event/?id=16993>
- https://dailycoin.com/russia-advances-know-your-crypto-client-tests-with-banks/?utm_
- <https://freemanlaw.com/cryptocurrency/south-korea/>
- <https://cryptoforinnovation.org/why-crypto-has-become-an-election-issue-for-south-korea/>
- <https://iranbroker.net/news/iranians-flocked-to-crypto-amid-geopolitical-tensions-in-2024>
- <https://www.triple-a.io/cryptocurrency-ownership-data>
- <https://www.chainalysis.com/blog/crypto-crime-sanctions-2025>
- <https://cbi.ir/>
- <https://amar.org.ir/>
- <https://fiu.gov.ir/gh7ra1u>

